

поняття, а на відповідну наповненість реальним змістом, усвідомлення його герменевтичної сутності, віднайдення конкретного сенсу у висловленні. Проблема розуміння, яку систему вправ доцільно впроваджувати на уроках поглибленого вивчення української мови особливо актуальна в плані осмислення відношень мовних одиниць, їх трансформацій, реалізацій у процесі мовлення.

Отже, у процесі поглибленого вивчення української мови у взаємозв'язку з мовленнєвим розвитком учнів 8-9 класів описана система вправ сприяє розумінню слова / словоформи як одиниць мови, що має певне значення і є фундаментом для засвоєння одиниць мовлення (індивідуальне значення для мовця / слухача, автора / читача), якого набуває в контексті, ситуації; усвідомлення їх (значення й смислу) залежить від мисленнєвої активності, яка, передусім, дає змогу учневі не лише засвоїти мовні знання, а й зрозуміти та пояснити певні факти, події, явища в процесі виконання комплексних вправ задля формування ключових компетентностей учнів.

МЕТОД ДІАЛОГОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 10 КЛАСІ ФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ ЯК ЗАСІБ СТИМУЛЮВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Станіслав Караман,

*головний науковий співробітник відділу навчання мов
національних менишин і зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

Стратегія підвищення якості української освіти, реалізація її компетентнісної парадигми та розбудова інформаційного суспільства актуалізують проблему оновлення й оптимізації мовної освіти учнів старших класів профільної школи, необхідність упровадження практико орієнтованих технологій навчання української мови, використання інтерактивних імітаційних методів навчання.

Аналіз змісту чинних підручників, навчальних посібників з української мови для учнів 10 класу філологічного профілю дав змогу з'ясувати, що незважаючи на достатню кількість вправ, вміщених в підручниках, що уможливають спостереження за мовними

процесами, зміст завдань до них не скеровані достатньою мірою на підвищення культури усного і писемного мовлення, на стимулювання пізнавальної активності старшокласників. Вправи, вміщені в підручниках, переважно акцентують увагу учнів на номінативні та когнітивні аспекти, комунікативний же реалізується слабко, хоча саме він уможливило пізнавальну активність учнів у взаємодії трьох рівнів (вербально-семантичного, когнітивного і прагматичного). Це стало підґрунтям для розроблення системи вправ, спрямованих на мовленнєвий розвиток старшокласників, стимулювання в них пізнавальної активності.

Як доведено практикою, пропонується *система вправ*, якою передбачено діалогову взаємодію на уроках української мови, що задіює відразу кілька каналів надходження інформації (зоровий, слуховий, зорово-слуховий), а також дає можливість інтерактивної взаємодії, наприклад, в процесі гри або навчання – проєктори, ноутбуки (комп'ютери), інтерактивні дошки з акустичною системою, відеоапаратура, мобільні телефони, які доцільно впроваджувати і як засоби, і як методи навчання, що уможливають: 1) електронну презентацію навчального матеріалу; 2) перегляд фільмів чи фрагментів їх (навчальних, науково-популярних, художніх), експрес-уроків української мови, відеозаписів сюжетів з реальних життєвих комунікативних ситуацій; 3) спілкування з мовознавцями у наукових блогах та відеочатах; 4) використання комп'ютерних програм, що пропонують різні за ступенем складності варіанти завдань і спрямовані на розвиток діалогової взаємодії.

Стимулюванню пізнавальної активності старшокласників на уроках української мови сприяє метод діалогової взаємодії у взаємозв'язку з мовленнєвим розвитком, робота з поповнення активного словника учнів шляхом вивчення нових лексичних одиниць, виявлення комунікативно-прагматичного аспекту семантики аналізованого слова в ситуативному контексті й передбачає усвідомлення та дотримання учнями мовних норм в ситуаціях, близьких до умов реального спілкування. Метод діалогової взаємодії зорієнтовує на використання у власному мовленні пропонує слів як засобу зв'язку речень у тексті, розгортання теми тексту, реалізацію комунікативно-прагматичної мети висловлення, залучення учнів до комунікації шляхом створення й розв'язання проблемних ситуацій. У процесі діалогової взаємодії учні не тільки опановують навчальний матеріал, а й ознайомлюються із закономірностями та особливостями

створення й редагування власних і чужих висловлень з урахуванням ситуацій спілкування.

Отже, метод діалогової взаємодії спрямований на інтенсивну мовленнєву практику, активне опанування учнями теоретичного матеріалу основних розділів шкільного курсу української мови в класах філологічного профілю.

ДІАЛОГІЧНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЛІЦЕЇ

Валентина Медик,

*учитель української мови та літератури
Леськівського навчального закладу освіти I-III ступенів
Черкаської області*

Сучасні лінгвісти та лінгводидакти досліджували питання, пов'язані з проблемами методів навчання, – способи, прийоми, методику дослідження мовних явищ.

Дидактичні основи навчання української мови, зокрема методи, розглянуто як загальноосвітньої, так і вищої школи у працях М. Пентилюк, І. Дроздової, З. Бакум, Н. Голуб, О. Горошкіної, О. Кучерук, Л. Мамчур, Л. Мацько, А. Нікітіної, Т. Симоненко.

Зокрема методи навчання діалогічного мовлення здобувачів освіти у процесі вивчення української мови, крім вищезгаданих науковців, досліджували Л. Головата, Є. Палихата, С. Мунтян, І. Савчак, Л. Кузьміна, Н. Івашкіна, Л. Лучкіна, Л. Романова та ін; у процесі навчання іноземної мови – Л. Абрасімова, В. Гарашенко, О. Мірошніченко, В. Селєзньова, Н. Ушакової, І. Кушнір, О. Рошупкіної, Н. Турсиду, В. Хейлика, І. Шульги, З. Гирич. Деякі аспекти методики викладання української мови розглянуто у наукових розвідках З. Мацюк, Н. Станкевич, А. Чистякової, Т. Лагути, Л. Бей, О. Тростинської, Л. Селіверстової, О. Федорової.

Метод є одним із основних компонентів системи навчання, що допомагає забезпечити досягнення запланованих цілей і завдань навчання.

У дидактиці і методиці навчання існує протиріччя не лише в трактуванні поняття «метод», але і в класифікації методів навчання.